

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 glid. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravnitštvu v stolnem
farovžu.
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pošuk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisli
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. — Za oznanila
se plačuje od navadne
vrstice, če se natisne
enkrat, 8 kr., dvakrat
12 kr., trikrat 16 kr.,
in vsakokrat za kolek
30 kr.

Sfinks na trgu, od kodar se v Šiško gre.

V predkršanskih časih bilo je po Egiptovskem in Grškem vse polno podob iz kamena izdelovanih, katerim se je reklo, da so sfinkse. Bile so nekrlati, ležeči levi, lice in prsa od žene, včasih od ovna ali pa kragulja, sprednji nogi stegnjeni, poslednji pa skrčeni. Ker take žive stvari pod solncem ni, pomenjale so sfinkse skrivnostno bitje paganskih — dobrih in zlih — bogov in tudi skrivnostno bitje človeško v življenji in po smrti. Zatorej so pagani sfinkse radi postavljali kot varhinje pred božje hrame in tudi pred kstenjače. —

Dalječ okrog slovela je — dasi slabo — tebanska sfinks, ki je imela glavo in roke od deklice, pasje teló s kreljuti, kremplje od leva in rep od pozoja alj leteče kače. Pravlica poveda, da je kugonosni bog ares, alj — kakor hočejo drugi — hades, bog in kralj krtove dežele, ali katero drugo, kraljevi tebanski rodbini sovražno bitje hudournico sfinkso iz Etiopije, domovine zamorcev, na Grško privabilo. — Tebanska sfinks se vleže na skalo Fikion, med dvema jezeroma, in govoreč s človeškim glasom dajala je Tebancem uganjko: Kaj je to, ki ima zjutraj četeri, o poldné dve, na večer pa tri nogé, spreminja svojo podobo in je najslabeje, kedar se na vse svoje noge opira? — Orakelj (malikov izrek) je pa odločil sfinksi smrt, če bi komu se posrečilo, da uganjko zadene.

Poskusili so jo mnogi, naj bi deželo hudournika in kuge rešili; ker pa uganjke nijeden pogodil ni, je sfinks vsacega raztrgala in požrla. Slednjič se pa vendar najde rešitelj, Edip po imenu, ki je uganjko zadel in tako-le razložil: Ta stvar je človek, ki v otroških letih po rokah in nogah, potem ko odraste, po dveh nogah hodi, v starosti pa palico kot tretjo privzame, in tačas je tudi najslabeji. — Sfinks je bila premagana, ter se zavali

s pečine v brezno in pogine, ž njo pa tudi uima po deželi mine.

To je bila tebanska sfinks. Kaj pa je ona, o kateri pravimo, da je na trgu, od kodar se v Šiško gre? Kakor Šiška je tudi ta trg — v Ljubljani; ljubljanska sfinks je pa neki slovenski list, ki ga nalašč ne imenujemo, da se pisava ložje basnoslovja drži, s katerim smo počeli. V svoji politiki je ta list prava slovenska sfinks, ker ga pametni, pošteni in pravicoljubni možje že zdavno več ne umejo. Razložek med tebansko in slovensko sfinkso je le ta, da je una prav tiste razmesarjala in žrla, ki niso njene uganjke pogodili, naša sfinks pa one napada, grize in oslinja, ki jej resnico povedajo. Odkar se je v Ljubljani na uredniško klop vlegla, je prišla uima v domovino, namreč razpor, zdražba, sovraštvo med strankami in osebami.

Slovenske sfinksi izreki so pa ti le:

1. Vsi slovenski dubovniki — razun pešiče sfinksinih častilcev — kakor tudi oni pošteni poštenjaki, katerim je sv. vera več kot nepotrebna stara šara, vsi ti so „fanatkarji“. Zakaj? Uganjka.

2. Vsi fanatkarji so „jezuvitje“. Zakaj? Uganjka.

3. Vsi fanatkarji in jezuvitje se drže „katilnaričnega (krutega) principa“. Kako to? Uganjka.

4. Vsi ti fanatiki s katilnaričkim principom hočejo „vodstvo“ nad vsemi Slovenci imeti. — Al je to res? Uganjka.

5. Ti fanatiki so povsod „narodno stvar Nemcem izdali“, kjerkoli so se v slov. narodno politiko mešali. — Kdo in kedaj je to izdajalstvo zakrivil? Uganjka.

6. in slednjič: Ti fanatiki so krivi, da je tudi pri volitvi v Slovenjemgradu kakor popred vselej namesto narodnega kandidata „nemškutar na sedež poslanca se vsedel“. Al je to res? Uganjka.

S temi in enakimi uganjkami nadleguje in

muči slov. sfinks rojake, in naj se ji tudi stokrat lažnjivost tacih trditev dokaže, se ne zmeni za to; mahne z repom, se malo obrne in zopet penavlja brez konca in kraja, kar se jej je spod-bilo. —

Ker v štev. 110 poleg blagega nam g. dra. Bleiweisa tudi urednika „Gospodarjevega“ na boj kliče, češ, da bi vsaj ta dva morala toliko „politične omike“ imeti, da bi „katilinarčno politiko zametovala“, moramo sfinski odgovoriti, da se vidi, na kateri strani da je „politična omika“.

1. Zakaj bi bili verni katoličani slovenski — duhovskega kakor svetnega stanú — „fanatikarji“? Zato, pravi naša sfinks, ker „vero in cerkev“ na prvo mesto stavijo. Po prepričanji vsakega vernega krščenika gre res vera na prvo mesto, ker je pglavitna stvar, ki odloči za vso večnost. Tako naš uči razodetje Božje kakor tudi lastna pamet. Če je to „fanatizem“, so bili svetei božji najhujši fanatiki. Kaj je fanatizem? Ona blodnja, v kateri človeka ne vodi več um, ampak slepa strast, da počenja posilnosti in divja, kakor bi bil zblaznil. — Vse, kar smo mi storili, bilo je to, da smo — in scer na boj poklicani od nasprotnikov, segajočih v bistvene pravice kat. cerkve in verske svobode — od zastopnikov katolškega slovensk. ljudstva tirjali, da po svoji sveti dolžnosti v tacih vprašanjih ne vlečejo z brezverskimi nasprotniki, ampak branijo katoliške koristi ljudstva. — To in ničesar druga nismo tirjali; in to je tako naravno, tako pravično, da so n. pr. poljski in češki poslanci v drž. zboru v smislu svojih katoliških volilcev brezpogrešno proti „verskim“ postavam govorili in glasovali, ker poslanec ne zastopa sebe, marveč volilce in njih koristi. In tako mora soditi in postopati vsak, ki ima količkaj pravega spoznanja in verskega prepričanja; le slov. sfinks se ujeda zaradi tega, da še sploh kdo „vero“ in cerkveno svobodo v misel vzame.

2. „Jezuvitje!“ Če ne ve sfinsk razlogov in ne najde zadosti debelih psov, pa emoka z „jezuviti.“ Častiti redovniki družbe Jezusove so le luteranom in brezverskim sicerkatoličanom in posebno še spridenim neveduežem strah in groza, to pa zato, ker po izvrstni redovni osnovi dolgo in mnogo študirajo in so torej tudi zmožni, večne resnice izvrstno braniti in liberalne alj krivoverske emoke zmagonosno pobijati. To peče! — Če torej slov. sfinks duhovnike, ki skušajo z mečem uma in znanosti laži pobijati in resnico zagovarjati, z „jezuviti“ pita, kaže s tem le strah pred resnico in da je vsa polna laži, zmot in liberalnih potuh, katerim izobraženi duhovniki do živega segajo.

3. „Katilinarski princip!“ Kaj je to? Basnoslovska slov. sfinks bi vendar morala vediti, da s to besedo le — na samo sebe kaže. Kdo je bil Katilina in kakošni so bili njegovi principi? Katilina je bil v mladosti razbrzdanec in ostal je razbrzdanec vse svoje žive dni. Psiho-

logična resnica pa je, da so razbrzdanci najbolj krvoločni in brezobzirni. Ni se torej čuditi, da je bil Katilina najgrozovitiši berič Sulin, kateri je v prekuciji na vrhunec prišel, nasprotnike kruto preganjal, slednjič pa za ušivico poginil. Katilina je bil nja največi prijatelj, in se je po njegovi smrti okoli klatil, goljufal in po pasjem živel, hujskal sprideno mladež in ž njo prekucije delal, dokler ni slednjič v krvavem boju obležal. — „Katilinarski princip“ je torej: pravico in poštenost z nogami teptati, mladež zapeljevati, proti poštenjakom ščuvati, policijo in obsodbo proti njim na pomoč klicati. Kdo dela pri nas tako? Slovenska sfinks! Kat. cerkvi je boj napovedala, v lažnjih spisih bruha sovraštvo proti papežem, zasmehuje odlične škofe, psuje duhovnike in posvete poštenjake, pozdravlja z veseljem vsako postavo, ki devlje cerkev in duhovnike pod „policijsko nadoblast“, in si liže zadovoljno svoje kremplje, ko zapiše ta-le katilinarčni stavek: „Nove konfesionalne postave, ki so baš zdaj potrjene, bodo nekoliko (zánjo še to ni zadosti!) prevzetnim jezuvitom peruti postrigle.“

4. Lahko je zdaj posneti, kdo da hoče „vodstvo“ nad vsemi Slovenci imeti. Nihčér drug, kakor le ljubljanska sfinks s svojim repom! Zatorej psuje, grize in maha okoli sebe na vse, ki nočejo ž njo vred tuliti. Ko bi po „vodstvu“ ne segala, bi poštenih mož, ki so po svojih zmožnostih, po svojem domoljubnem delovanji in posebno še po svojem možatem značaju zaupanje naroda imeli, tako togotno in grdo ne napadala.

5. Kdo izdaje „národno stvar Nemcem?“ Tisti, ki so se zaslepiti dali liberalni poželjivosti, ki jih je speljala med ustavake; tisti, ki psujejo Čehe in „fundamentalne členke“, ter jih ni sram, očitno govoriti, da s federalizmom v Avstriji nič ni, češ, da manjše skupine za avtonomijo (samoupravo) zrele niso; tisti, ki se zdaj veselijo, da ne bodo več mogli duhovniki pospeševati naše narodne politike, ker jim nove „verske“ postave jezike zavezujejo —; vi, ki tako pod sfinksinimi kreljuti delate, vi izdavate narodno stvar Nemcem! Mi pa želimo in smo delali na to, da bi vsi slovenski zastopniki složno postopali z državopravno opozicijo, ker se edino le tako, ne pa z ljubkanjem nasprotne nam stranke, kaj izdatnega sčasoma doseči da. Mi še nismo dosegli pohvale in ploskanja nemčurske stranke, pač pa sfinks in njeni privrženci!

6. In poslednjič: kdo je kriv nesrečnega vspeha volitve v Slovenjemgradu in tudi v Brežicah? Sfinks je rekla: „Fanatični duhovniki, ker so hoteli izriniti svobodomiselnega Slovenca.“ — Stara basen o volku, ki je pretveze iskal ovcó raztrgati ter jo je dolžil, da mu vodo kali. — Narodni kandidat je bil že postavljen, nesreča le, da je — duhovnik. To je vzdignilo dra. Vošnjaka, da je prišel v Maribor nasprotnega kandidata iskat, pa ga ni našel. V sili se je

udal g. Rapoc ter šel kot kandidat na volišče meštarit s Schmittom pa pri vsem tem ni ne enega glasa mogel pridobiti, v tem ko je narodni kandidat 27 glasov imel. Kdo je branil volilcem Rapocu glase dati? Nihčér ne; in ko bi res bilo, kar ljubljanska sfinks govori, da namreč ljudstvo duhovnika za poslanca imeti noče, bi ta ne enega glasu ne bil dobil, Rapoc bi pa bil moral večino imeti.

Nam je torej ta volitev vse kaj druga pokazala, kakor pa ljubljanski sfinksi, da namreč po njej omamljeni liberalni politikarji rajši vspeh volitev v očitno nevarnost spravijo, kakor bi kedaj dopustili, da se izvoli duhovnik! In da je oseba g. dra. Šuca zgolj pretveza bila, kaže to, da so tudi proti g. Kosarju v breškem okraju zavratno delali in sami zakrivilili, da je bil nemškutar izvoljen. In naj bi duhovnik, ki v domoljubju in po svojih zmožnostih stokrat presega liberalne kričače, kandidiral, ga bodo vendar spodkopavali samo zato, ker je duhovnik. Pri vsem tem se pa drzne ljubljanska sfinks trditi, da so — duhovniki krivi, da je zmagal nemčur! Le sfinks je tega posredno kriva, ker hujska ljudstvo zoper duhovnike in pobija s tem zaupanje in vpliv narodnih duhovnikov pri ljudstvu, katero ne more poznati spletek, od sfinksi nastavljenih.

Kde je torej „politična omika?“ Ali pri sfinksi, ki s hujskanjem in psovanjem duhovnikov ruši močni steber narodnosti med ljudstvom, ki vdiha v enomer in prav potuhнено svojim in neskušeni mladeži črt in sovraštvo do duhovenstva in cerkve, ter napada zdaj tega zdaj onega slovenskih poštenjakov, — ali pa pri onih, katerim je res narodna stvar pri srcu ter so tudi zato kat. cerkvi udani, ker so živo prepričani, da liberalizem državo in rodovine razdeva, da nema slov. narod od nemško-liberalne stranke ničesar dobrega pričakovati, marveč edino le od konservativne federalistične avstrijske stranke. —

Na kateri strani je torej prava „politična omika?“

Gospodarske stvari.

Poduk o založnicah.

Da je dnar dan danes velika moč, ter se brez dnarja nič opraviti ne da, to vsakdo ve. Kakor pri posamesnem človeku le malo zda, ako mora vse sam delati in svoje moči na vse strani razdeljevati, tako je tudi pri dnarju, ako je raztrošen; pri enem in drugem morajo biti moči združene, ako se hoče kaj zdatnega doseči. Dnar nabirati, je namen blagajnic, naj si bodo že hranilnice, založnice ali kakoršne si bodi druge banke; zbrani denar pa rabiti, iz njega zopet denar ali kake druge dнарne vrednosti pridobiti, to je naloga občinstva ali ljudstva. Blagajnice

ali njih društveniki in zastopniki imajo torej gledé gospodarstvenega napredka in občnega blagostanja istih zaslug kakor oni, ki se, bodi si na polju ali v tovarnicah, bodi si s knjigami ali spisovanjem trudijo, da bi izpeljali zopet novih stvari, ki so po svoji lastnosti ali dobroti večje ali manjše dнарne vrednosti.

Dnar pod popolno varnostjo zbirati, da si potem društveniki ž njim pri raznih prilikah pomagajo, je namen založnic. Ker so društveniki drug za drugega zavezani, si pridobi tako društvo veliko zaupanja pri ljudstvu, nihčér ne posojuje več rad posamesniku dnarja, ker je ves njegov kredit navezan na njegovo življenje ali na kake druge nestanovitne vrednosti, za katerih obstanek od danes do jutre ne more nihčér poročstva dati. — Ali društvo živi, čeravno posamesni udje odmirajo; ono lahko napreduje, akoravno tu pa tam kateri ud tudi propade. — Kar tedaj posamen človek doseči ne more, doseza društvo, ki svojim udom lahko po vse drugih potih in bolje pomaga, kot posamesniki ali pa celó oderuhi!

Dnarja na svetu ne manjka. Državne oblasti so obvezane za to skrbeti, da se za denar vrednosti pridobljenih reči zamenjajo; ali denar ni v vseh rokah nikoli enako razdeljen, bi tudi prav ne bilo, ko bi se pri poedinih preveč kopičil; zato so postali posebni kreditni zavodi (instituti), ki se, kakor sem že omenil, edino s tem pečajo, da dnar med ljudstvom zbirajo in širijo, in so torej ljudstvu, med katerim se ustanovijo, na veliko korist, se ve da bolje tistim, ki so bliže njih, iz česar pa dalje sledi, da je dobro, ako se takih dnarnih zavodov razmerno več med ljudstvom ustanovi. Kolikokrat bi si človek lahko brž pomagal, ko bi dnar ravno pri rokah imel; ker ga pa nima, ni samo on na zgubi, marveč tudi vsi tisti, med ktere bi bil denar po kupčiji in drugih plačilih za opravljena dela prišel.

Zraven dnarnih zavodov postanejo pa lahko še druga društva, bodi si kmetijska ali obrtnijska itd., ki potem po različnih potih in na različni način s pomočjo dnarja pridelujejo in izgotavljajo mnogo za živež ali drugo človeško porabo potrebnih in koristnih reči. Glejte, v Ljutomeru so se nekteri društveniki zedinili, da si omislijo mlatilnico na par, po kateri bode zdaj, ko so delalne moči začele tako drage postajati, kmetovalcem bližnje okolice veliko pomagano. In takih in enakih podvzetij še se lahko mnogo izpelje, ako je denarja kje vzeti.

Pri vsem tem pa, da denarni zavod — založnica ali posojilnica ali hranilnica — ljudstvu mnogo in na vse strani pomaga, ne pride sam v škodo, marveč ume tudi za se dobro skrbeti. Da to zopet v izgledu pokažem, obračam pozornost bralcev na Ljutomer, kder založnica že dalj časa deluje. Iz položenega in potrjenega računa se vidi, da je društvo vse svoje stroške in davke,